

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 บริบทเมืองนครสวรรค์

เมืองนครสวรรค์ เป็นเมืองโบราณที่เริ่มมีมาตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 13 - 16 เป็นเมืองเก่าแก่ตั้งแต่สมัย “ทวารวดี” ครั้นถึงสมัย “สุโขทัย” พุทธศตวรรษที่ 19 - 20 เมืองนครสวรรค์ปรากฏชัดในหลักฐานจารึกว่า “เมืองพระบาง” ซึ่งเป็นเมืองหน้าด่านตอนใต้ของอาณาจักรสุโขทัย อีกทั้งยังเป็นเมืองที่เคยรู้จักในนามของ นครพังกา, เมืองซอนตะวัน และเมืองปากน้ำโพ

ปากน้ำโพหรือนครสวรรค์เป็นที่รวมแม่น้ำ 4 สายมาบรรจบกันแล้วรวมตัวกันเป็นแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำทั้ง 4 คือ แม่น้ำปิง กับแม่น้ำวัง ไหลมาจากทางเหนือมาบรรจบกันที่อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก รวมไหลต่อลงมาที่ปากน้ำโพเรียกว่า “แควกำแพง” (น.ปิง) และแม่น้ำยมกับแม่น้ำน่าน ไหลมาจากทางเหนือ มาบรรจบกันที่ตำบลเกยไชย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ เรียกว่า “แควใหญ่” (น.น่าน) รวมไหลต่อมาที่ปากน้ำโพ เมื่อรวมกันแล้วเป็นต้นน้ำเจ้าพระยาไหลผ่านหลายจังหวัดจนถึงทะเลอ่าวไทย ดังนั้นจังหวัดนครสวรรค์จึงเป็นเมืองที่มีความสำคัญเป็นศูนย์กลางการค้าขายสินค้า ทั้งทางเมืองเหนือและเมืองใต้จะมาแลกเปลี่ยนซื้อขายกันที่ปากน้ำโพ ตลาดการค้าขายคงจะเกิดจากตลาดน้ำก่อนแล้วจึงเกิดตลาดขึ้นมาในภายหลัง

2.1.1 สภาพภูมิศาสตร์

นครสวรรค์ เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ต้นแม่น้ำเจ้าพระยา ห่างจากกรุงเทพมหานคร ไปตามเส้นทางสายเอเชีย เป็นระยะทาง 237 กิโลเมตร มีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดพิจิตร และจังหวัดกำแพงเพชร

ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดลพบุรี จังหวัดอุทัยธานี จังหวัดชัยนาท และ

จังหวัดสิงห์บุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดเพชรบูรณ์

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดตาก

จังหวัดนครสวรรค์มีพื้นที่ประมาณ 9,646 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ลุ่มเหมาะแก่การเกษตร มีแหล่งน้ำขนาดใหญ่ คือ “บึงบอระเพ็ด” อันเป็นแหล่งประมงน้ำจืดที่สำคัญของจังหวัด

แม่น้ำที่สำคัญไหลผ่านจังหวัดนครสวรรค์ได้แก่สายแม่น้ำปิง เป็นที่รวมเอาแม่น้ำปิง และแม่น้ำวัง ซึ่งไหลมาบรรจบกันที่จังหวัดตาก และไหลผ่านจังหวัดกำแพงเพชร มารวมกับแม่น้ำน่าน (แควใหญ่) ที่ตำบลปากน้ำโพ

สายแม่น้ำน่าน (แควใหญ่) เป็นที่รวมของแม่น้ำยม กับแม่น้ำน่านซึ่งไหลผ่าน จังหวัดแพร่ น่าน อุตรดิตถ์ พิชณุโลก และพิจิตร มาบรรจบกันที่ตำบลเกยไชย อำเภอชุมแสง และไหลผ่านมาบรรจบกับแม่น้ำปิงที่ปากน้ำโพ

แม่น้ำเจ้าพระยาเกิดจากแม่น้ำปิงกับแม่น้ำน่าน (แควใหญ่) ไหลมารวมกันที่ตำบลปากน้ำโพ เป็นต้น แม่น้ำเจ้าพระยาไหลจากนครสวรรค์ผ่านจังหวัดต่าง ๆ ในภาคกลางได้แก่ อุทัยธานี ชัยนาท สิงห์บุรี อ่างทอง อยุธยา ปทุมธานี นนทบุรี กรุงเทพมหานคร ไหลออกสู่อ่าวไทยที่จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งมีระยะทางยาวประมาณ 370 กิโลเมตร

2.1.2 การคมนาคม

เส้นทางการคมนาคม มี 3 เส้นทาง คือ

1. ทางรถไฟ โดยทางรถไฟสายเหนือ กรุงเทพมหานคร - เชียงใหม่ ระยะเวลากาการเดินทางจากหัวลำโพง (กรุงเทพฯ) ถึงจังหวัดนครสวรรค์ ประมาณ 3 ชั่วโมง 15 นาที (รถดีเซลรางปรับอากาศ) กรุงเทพมหานคร - นครสวรรค์ ระยะทางประมาณ 250 กิโลเมตร

2. ทางรถยนต์ ทางหลวงที่สำคัญเชื่อมจังหวัดนครสวรรค์กับจังหวัดใกล้เคียง เช่น ทางหลวงสายพหลโยธิน ทางหลวงสายเอเชีย ตัวจังหวัดอยู่ห่างจาก

กรุงเทพมหานคร	237	กิโลเมตร
นครสวรรค์ - พิชณุโลก	130	กิโลเมตร
นครสวรรค์ - สุโขทัย	188	กิโลเมตร
นครสวรรค์ - กำแพงเพชร	120	กิโลเมตร
นครสวรรค์ - พิจิตร	113	กิโลเมตร
นครสวรรค์ - อุทัยธานี	50	กิโลเมตร

3. ทางน้ำ ส่วนใหญ่จะเป็นการล่องแพ ชุง มาจากทางภาคเหนือตามแม่น้ำปิงผ่าน นครสวรรค์

2.1.3 ทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ ป่าไม้ ในบริเวณภูเขาทางตะวันออกของอำเภอลาดยาว และตำบลเขาชนกัน แร่ธาตุที่สำคัญ เช่น ยิบซั่ม ที่อำเภอหนองมด แร่อื่น ๆ ที่พบไม่มาก เช่น เหล็ก ที่อำเภอพยุหะคีรี เฟลด์สปาร์ ที่อำเภอตากาลี หินอ่อน ที่อำเภอบรรพตพิสัย เป็นต้น

2.1.4 ลักษณะภูมิอากาศ

โดยทั่วไปค่อนข้างร้อนจัดในฤดูร้อน และค่อนข้างหนาวในฤดูหนาว ฤดูฝนฝนตกชุก อุณหภูมิมีความแตกต่างกันระหว่าง 40.6 ถึง 11.5 องศาเซลเซียส ภูมิอากาศค่อนข้างแห้งแล้ง

2.1.5 การปกครอง

เขตการปกครองในจังหวัดแบ่งเขตการปกครองเป็น 12 อำเภอ และ 1 กิ่งอำเภอ เรียงลำดับจากอำเภอที่มีพื้นที่มากไปหาน้อย ดังนี้ อำเภอลาดยาว อำเภอตาคี อำเภอบรรพตพิสัย อำเภอไพศาลี อำเภอเมืองนครสวรรค์ อำเภอหนองบัว อำเภอชุมแสง อำเภอตากฟ้า อำเภอพยุหะคีรี อำเภอท่าตะโก อำเภอเก้าเลี้ยว อำเภอโกรกพระ และกิ่งอำเภอแม่วงก์ซึ่งแยกมาจากอำเภอลาดยาว

2.1.6 เศรษฐกิจ

ลักษณะท้องที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ พื้นดินร่วน มีความอุดมสมบูรณ์สูง เหมาะแก่ การทำนา และปลูกพืชไร่ ดังนั้นประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 80 ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าวเจ้า ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ถั่วเขียว อ้อย ฝ้าย และมันสำปะหลัง เป็นต้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
Nakhon Sawan Rajabhat University



แผนภาพที่ 2.1.7 แสดงอาณาเขตจังหวัดนครสวรรค์กับจังหวัดใกล้เคียง



แผนภาพที่ 2.1.8 แสดงแผนที่จังหวัดนครสวรรค์และแสดงเขตพื้นที่อำเภอต่างๆ

2.2 แนวคิดทฤษฎี

แนวคิดดนตรีวิทยา

แนวคิดในการศึกษาทางดนตรีวิทยาเป็นการศึกษาดนตรีที่มีผลต่อความสัมพันธ์ เชื่อมโยงต่อองค์ประกอบของมนุษย์ในการอยู่ร่วมกันในสังคม ทั้งนี้ดนตรีสามารถสะท้อนวิถีคิด สร้างสรรค์ รวมทั้งการสนองตอบต่อสังคมไม่ว่าจะเป็นประเพณี พิธีกรรม ตลอดจนการเมือง ทั้งนี้ ทุกสิ่งทุกอย่างขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการกระทำของกลุ่มชนในหน่วยย่อยทางสังคม

แม้ว่าบางครั้งความสนุกสนานที่เกิดขึ้นจากการบรรเลงของนักดนตรีรวมทั้งการมีส่วนร่วมของผู้ฟังอาจมองว่าเป็นเรื่องพื้นฐานธรรมดา แต่สิ่งที่เกิดขึ้นมันเป็นกิจกรรมทางสังคมที่สามารถทำความเข้าใจในการมีส่วนร่วมระหว่างคนกับดนตรีตลอดจนการสร้างภาพความตระหนักว่าพวกเขาทั้งหลายนั้นกำลังทำอะไรอยู่ (John E.Kaemmer.1993 : viii)

พลังอำนาจทางสังคมนั้นมีอิทธิพลต่อกิจกรรมทางดนตรี ซึ่งมันไม่ได้เป็นเพียงแต่ที่จะควบคุมเฉพาะสถานะสังคมแปลกแยก (exotic societies) เท่านั้น แต่จะสามารถควบคุมไปในทุกสถานะของสังคม ทางมานุษยวิทยาหรือดนตรีวิทยาได้เล็งเห็นสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ว่าจะป็นปัจจัยสำคัญพื้นฐานในการนำไปสู่การพัฒนามุมมองใหม่ในสังคมหนึ่ง ๆ โดยเป็นการเพิ่มค่าของความรู้ถึงความเป็นอยู่ของประชาชนว่าสะท้อนออกมาอย่างไรของวิถีชีวิตต่าง ๆ ในสังคม ดังนั้นความสัมพันธ์ของดนตรีจะเป็นกระบวนการสำคัญที่นำไปสู่การค้นหาวัดดูประสงค์ จุดมุ่งหมาย ความเปลี่ยนแปลง และปัจจัยอื่น ๆ ที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในสังคม ที่อาจเกิดจากการคิด การสร้างสรรค์ ของความต้องการในกลุ่มชน ทั้งนี้เพื่อที่จะพยายามแสดงให้เห็นถึงความเป็นอัตลักษณ์ของตน เป็นต้น

การศึกษาทางดนตรีวิทยายังไม่เพียงแต่การศึกษาในเชิงสังคมเท่านั้น การศึกษาถึงแก่นแท้ของดนตรีในเชิงองค์ประกอบดนตรี ซึ่งประกอบด้วยการค้นหาถึง จังหวะ ทำนอง พื้นผิว รูปแบบ และอื่น ๆ เป็นต้น ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นการก่อเกิดความรู้ในเชิงทฤษฎีดนตรีที่สามารถนำไปสร้างงานประพันธ์ต่อยอดได้อีกแนวทางหนึ่ง ดังนั้นการศึกษาวิจัยเรื่องอดีตรับใช้ปัจจุบัน : กรณีศึกษาการประดิษฐ์สร้างดนตรีร่วมสมัยเพลงรำไท่น ตำบลเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ สามารถใช้แนวคิดดังกล่าวเป็นแนวคิดหลักในการประดิษฐ์สร้างศิลปวัฒนธรรมดังกล่าว อีกทั้งแนวคิดดนตรีวิทยายังเป็นแนวคิดในการมองดนตรีในมิติของการมีส่วนร่วมของมนุษย์ในสังคมที่มีการเชื่อมประสานซึ่งกันและกัน สามารถนำเอาแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการศึกษาถึงสถานะของตัวตนดนตรีการเมืองที่มีผลต่อคน ระบบสังคม ตลอดจนการปรับเปลี่ยนทางสังคมในสถานะต่าง ๆ ทั้งนี้ปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลมาจากฐานคิดดนตรีที่เกิดจากความเป็นอัตลักษณ์กลุ่มของแต่ละกลุ่มที่พยายามสร้างขึ้นมา เป็นต้น

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิเชียร เกษประทุม. เพลงพื้นบ้านจากพยุหะคีรี. นครสวรรค์ : ภาควิชาภาษาไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครสวรรค์, 2528.

สุภรณ์ โอเจริญ. พัฒนาการทางวัฒนธรรมของเมืองนครสวรรค์. กรุงเทพมหานคร : เมื่อดทรายพริ้นตริง, 2535.

สุชาติ แสงทอง. การวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีเพลงปฎิพากย์. นครสวรรค์

: พิมพ์ครั้งที่ 1 หจก.ริมปีงการพิมพ์, 2544.

สุชาติ แสงทอง. การวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีเพลงรำโทน, นครสวรรค์

: โปรแกรมวิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 2544.

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
Nakhon Sawan Rajabhat University